

Rozhovor

s Vladimírem Kořenem

Pomyslný úpis, kterým bych obětoval nějakou významnější část přírody, bych nepodepsal

Vladimír Kořen jako oblíbený moderátor v zábavném pořadu České televize Zázraky přírody
Foto Archiv ČT

Vladimíra Kořena, novináře, publicistu, moderátora, popularizátora vědy a ekologie a v současnosti starostu města Říčany, není třeba příliš představovat. Jeho pořady v České televizi, které připravuje a uvádí, si získaly velkou přízeň diváků. Za všechny jmenujme České hlavy, za něž byl oceněn ve stejnojmenné vědecké soutěži, Živé srdce přírody či Tajemství vody. Jeho neutuchající zájem o přírodu, promítnutý do neotřelého popularizování závažných témat, byl důvodem, abych V. Kořenovi položila pár otázek.

K popularizaci vědy

Ve vašem životopise na Wikipedii se uvádí, že se stáváte klasikem televizního zpravodajství v oblasti ekologie a vědy. Jste uznávaným a nadšeným popularizátorem vědních disciplín. Co vás přivedlo k této specializaci?

Já jsem vzděláním pouhopouhý novinář, ale takový, který se rád dívá. Už jako malý kluk jsem měl úsměvný problém, měl jsem neustále otevřenou pusku a divil se a divil. Ten, kdo se rád dívá, má rád přírodu – to je, řekl bych, skoro přírodní zákon. Seděl jsem na břehu řeky, hrál si s oblázky a pozoroval malé rybky, jak hbitě prchají před stínem ruky. Když jsem se rozpovídal, začal jsem lidem okolo mě povídat o krásách, které jsem viděl. To mi možná zůstalo.

Je těžké popularizovat vědní disciplíny, aniž byste byl specialistou v konkrétním oboru? Ptám se proto, že často slýchám argumenty odborníků, že popularizovat jakýkoli vědní obor znamená být do něj „zasvěcen“ minimálně vysokoškolským studiem.

Když přistupujete k poznání s pokorou, tak by popularizace vědy neměla být těžká. Ptáte se a necháváte se vést. Musíte respektovat to, že jste ve srovnání s opravdovým vědcem hodně nedokonalý. Vlastně nejtěžší je překonat vlastní ješitnost a sebestřednost.

Už tisíce let platí: Víím, že nic nevím. Jakmile vystoupím mimo hranice tohoto vědomí, dostanu facku. Prostě udělám chybu. Cestou je pokora, snaha porozumět a otevřená spolupráce s těmi chytřejšími.

Ještě jeden dotaz k tématu problému, takzvaně z druhé strany: Často se setkávám z názorem lidí z akademických kruhů, že je nevhodné, aby etablovaný vědec snižoval svou vědeckou kariéru publikováním populárních textů či knih, v nichž nutně dochází ke zjednodušování problému. Co si myslíte o tomto přístupu?

Tak to je, myslím, poměrně dost krátkozraké. Věda je přeci závislá na společnosti, na lidech, poznání je jedním z nejvyšších cílů člověka. Bez jeho předávání, bez učení a bez komunikace nemá smysl. Člověk musí předat, co poznal, je to i otázka morální. Takže člověk své poznání předat musí. A vždycky to bude dělat s nějakou mírou nedokonalosti, prostě proto, že znalý komunikuje směrem k neznalému. Je tu moment ekonomický, vědec musí přesvědčovat širokou veřejnost, že peníze pro vědu mají smysl. Bez komunikace s většinovou společností moderní vědu provozovat nejde.

K ochraně přírody a krajiny

Vaše místo narození Teplice evokuje otázku týkající se ochrany životního

prostředí a krajiny nejenom v severních Čechách. Myslíte si, že je v současné době dostatečná, odborně na úrovni a že má oporu v české legislativě?

Myslím, že stávající debaty o ochraně přírody se neustále točí na jednom místě, a jde o střet navýsost filozofický, hodnotový. Základní neshoda je o vztahu člověka a živého i neživého světa kolem něj. Jde o to, co lze vlastnit, co využívat, co lze obětovat ve jménu čehokoli – peněz, veřejného zájmu či životního standardu. Moje zkušenost ze severních Čech let osmdesátých má velmi silné existenciální stránky. Smogové dny nebyly příjemné, stejně tak pohledy na povrchové doly nebo umírající lesy. To mě nasměrovalo; pro mě má zdravá příroda hodnotu opravdu vysokou, penězi nevyjádřitelnou. Pomyslný úpis, kterým bych obětoval nějakou významnější část přírody, byť za cenu pro mě velmi výhodnou, bych nepodepsal. Má to pro mě až „faustovský“ rozměr. Svět, ze kterého pocházíme, je protkán množstvím nepopsaných vazeb. Nerozumíme jim zcela, jsme vedle přírody jako celku malí, zranitelní a vlastně bezmocní. A přesto jsme dospěli do chvíle, kdy můžeme a umíme cokoli v přírodě obětovat a zničit. A také ničíme. Stojí za námi stovky milionů bagrů, miliardy nábojů a neodbytná touha ovládat a měnit svůj životní prostor.

Jak hodnotíte aktuální kauzy týkající se životního prostředí, například prolomení

těžebních limitů v severních Čechách, způsobu ochrany přírody v Šumavském národním parku?

Jsem z toho celkem smutný. Bojím se kroků, které nelze v horizontu jednoho lidského života napravit. Minimálně pro tři lidské generace někdo rozhodne, že divoká příroda do národního parku nepatří. Tomu se až nechce věřit. Doufám, že si to nikdo nevezme osobně, ale je to „kardinální blbost“. Uvažující člověk přece ví, že je rozdíl mezi parkovou úpravou u náměstí a přírodním parkem, který by se měl vyvíjet v co největší míře samovolně, aby příroda mohla dýchat a lidé se mohli divit a poznávat. V devatenáctém století u nás vznikly pralesy Žofínský a Boubínský. Z celkové rozlohy České republiky je to plocha o velikosti „nula, nula, nic“. V 21. století vedeme naprosto absurdní boj o management v bezzásahových zónách, které jsou vlastně základem budoucích pralesů. Slovo divočina, volná příroda, je některými lidmi prezentováno jako něco zlého, nebezpečného, jako něco, co do národního parku nepatří. Jsme zase u filozofického střetu. Prostoru pro lunaparky, akvaparky, snowparky, autoparky, parkhotely je v Česku hodně, pro divokou, nespoutanou přírodu, která si žije a umírá, jak se jí zachce, místo není?

Co se týká hnědého uhlí a vůbec energetiky, cítím, že masáž proti solární energetice dosahuje vrcholu, který ale poodkryl pravou podstatu věcí. Slunce umí dát ohromné množství energie, srovnatelné nejenom s uhelnou, ale i s jadernou energetikou. My tu řešíme, že naše síť nedokáže přiliv sluneční energie zvládat. Přitom řešení lidé znají a používají. V USA nebo ve Velké Británii se zavádějí ve velkém tzv. *Smart Grids* – chytré sítě. Elektroměry mezi sebou komunikují, spotřebitelé si nastavují přístroje v domě podle toho, jaká elektřina k nim směřuje. Je-li přebytek, spustí se pračky, myčky, nabíjejí se auta, protože v ten moment je totiž elektřina mnohem levnější. Chytrý elektroměr stojí necelé dva tisíce. Proč to nejde tady?

Myslíte si, že je veřejnost dostatečně „uvědomělá“ směrem k ochraně přírody? Na první pohled by se mohlo zdát, že samozřejmě každý člověk chce, aby příroda byla krásná a neporušená, když však dojde na třídění odpadu, na omezení staveb z důvodu ochrany přírody a krajiny nebo na různé zákazy lidských aktivit v chráněných územích, zdá se, že láska k přírodě ustupuje sobeckým zájmům.

Přírodu nosí lidé v sobě a ani supermoderní svět to neovlivní. *Homo sapiens* je zvířecí druh, který z přírody vzešel a je na ní závislý. Někteří nekritičtí ješitové by na to rádi chtěli zapomenout, ale s tímhle faktem nehnu. Teď řeknu naschvál něco provokativního, trochu indiánského: Příroda je naše matka, kterou občas bičujeme. Cítíte tu krutost, kterou si často neuvědomujeme a nepřipouštíme si ji? A nejsem nějaký extrémní ochranář. Je podle mě naprosto normální, že zabijeme zvíře, abychom se najedli. Je normální, když zabijeme komára, když nám pije krev, a je normální rozšlápnout omylem šneka při cestě loukou. Nenormální je neslyšet svědomí, když kácíte staletý strom jen proto, že stíní. Nenormální je vybagrovat potok i s rybami v domnění, že pole by mělo mít přísně čtvercový tvar. A úplně kruté a pitomé je říct vlastní matce, že nemá právo svobodně se vyvíjet, byť je to na jediném procentu našeho blízkého světa. Svoboda je nedělitelná, pravicoví politici to vědí a rádi říkají. Dejte trochu svobody přírodě, prosím! Ale konec moralizování, příroda má také silný ekonomický potenciál. Lyžování s krásnými panoramaty se prodává stejně dobře jako hotel pod Pravčickou bránou. Bohužel zatím je byznysu jedno, že právě kvůli domům nebo lanovkám padají stromy a příroda dost trpí. Ví, že přijdou i u nás časy, kdy lidé začnou v zájmu ekonomických zisků přírodu chránit.

Nedávno jsem na veřejnoprávní rozhlasové stanici slyšela z úst renomovaného biologa bonmot, že ochranář je dnes veřejností vnímán podobně jako policajt za minulého režimu. Zní to trochu drsně, ale nevystihuje to podstatu nikoli marginálního problému – totiž že lidé jsou otráveni z arogantních úředníků, z nesmyslných nařízení – ta v ochraně přírody nevyjímaje? Dokážou orgány ochrany přírody srozumitelně vysvětlovat problémy a rozumně prosazovat odborně zdůvodněné záměry?

Víte, něco na tom je. Nepatřím k těm, kteří by se poutali ke stromům, ani nemiluju sílu otisku úředního razítka. Pohybuju se většinou v rovinách: mít rád, obdivovat, zbytečně neškodit... Ochrana přírody musí mít na svých bedrech stát, alespoň v některých aspektech. Garantuje přece kvalitní a zdravé životní prostředí. V drtivé většině případů ale o přírodě rozhodují sami vlastníci půdy, lesa nebo potoka. Bez sedláků, kteří chtějí mít na svém

poli mez a koroptve, to nepůjde. Bez rybníkářů, kteří si řeknou, že lekníny ke zdravému rybníku patří, taky ne. Cest je několik. Ekonomická cesta je velmi důležitá, stejně důležitá je cesta podpory vztahu k přírodě. Já se snažím ukázat nevšednost, obdivuhodnost nebo chcete-li tajemnost a záračnost přírody. Lehněte si na louku a zkoumejte pampelišku ze všech stran. Zjistíte, že je to krása, a přestanete se lopotit na anglickém trávníku, který má všehovšudy jedinou kvalitu – zpravidla dlouhodobě neudržitelnou – a tou je přesný tvar rostoucí zeleně.

Vladimír Kořen a politika

V říjnu loňského roku jste jako lídr uskupení Klidné město uspěl v komunálních volbách a byl jste zvolen starostou města Říčana. Do politiky jste vstoupil docela rázně a řekla bych, že bojujete tvrdě, ale s otevřeným hledím. Stačí nahlédnout na webové stránky města či do Říčanského kurýra. Jak se vám daří v politice?

Tak moje politické angažmá stále vnímám jako trochu neplánovanou souhru okolností. Snažím se, ale výsledek zatím hodnotit nelze. Za to otevřené hledí děkuji, ale máte pravdu, skutečně se zatím rozhlížím.

Jaké máte programové priority a jaké místo v nich zaujímají ty, které se týkají životního prostředí a ochrany přírody?

Naše uskupení vzniklo jako reakce na nekoordinovanou výstavbu v Říčanech a okolí. Suburbanizace je základním tématem našeho programu a chceme trochu přibrzdit tlak na výstavbu domů a hal v okolí Prahy. Upravujeme územní plán z hlediska nových rozvojových oblastí a využíváme přitom silné regulace. Chceme udržet pověst Říčana jako zeleného města, jakési brány do českého venkova. Jsme centrem Ladova kraje a příroda, malebná krajina, je pro nás hodnotou, kterou prodávat rozhodně nebudeme. Teď zrovna přemýšlíme o zakoupení stáda ovcí a obnovení některých extenzivních pastvin. A taky připravujeme projekt přírodě blízkých protipovodňových opatření na Říčanském potoce. Tůňky, meandry a místa, kam se bude velká voda příležitostně rozlévat. Uvidíme, zatím jsme na startu, tak snad nic ve své snaživosti nezkazíme.

*Děkuji za rozhovor
Ptala se Jiřina Bulisová*